

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 stycznia 2015 roku (decyzja nr (...)) Zakład Ubezpieczeń Społecznych, I Oddział w Ł., stwierdził, że D. F. (1) nie podlega, od dnia 1 września 2011 roku, ubezpieczeniom społecznym, tj. ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu oraz wypadkowemu jako pracownik, u płatnika składek E. F. (1).

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, iż w trakcie kontroli oprócz dokumentacji kadrowo – płacowej nie zostały przedłożone żadne dokumenty świadczące o faktycznym wykonywaniu pracy na stanowisku specjalisty ds. marketingu przez D. F. (1). Z dokumentów zgromadzonych w systemie informatycznym organu rentowego wynika, że D. F. (1) od 1 grudnia 2006 roku prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Natomiast od dnia 1 września 2011 roku z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej zgłosił się jedynie do ubezpieczenia zdrowotnego.

Organ rentowy uznał, że jedynym celem zawarcia umowy o pracę D. F. (1) z E. F. (1) było uniknięcie opłacania składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia przez niego pozarolniczej działalności gospodarczej. Działanie takie jest z mocy prawa nieważne. Wskazano, że oświadczenie woli zostało złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów.

(decyzja – k. 117 – 120 akta ZUS)

Odwołanie od powyższej decyzji ZUS złożył w dniu 13 marca 2015 roku ubezpieczony D. F. (1) oraz płatnik składek E. F. (1) zaskarżając ją w całości oraz wnosząc o jej uchylenie. W uzasadnieniu odwołania podkreślono, że zawarta między stronami umowa o pracę spełnia wymogi prawne.(odwołanie – k. 2 – 3)

W odpowiedzi na odwołania z dnia 20 marca 2015 roku organ rentowy wniósł o ich oddalenie podtrzymując argumentację jak w zaskarżonej decyzji. (odpowiedź na odwołanie – k. 5)

Na rozprawie w dniu 11 września 2018 roku pełnomocnik organu rentowego wniósł o oddalenie odwołania oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w kwocie po 1200,00 zł od każdego z wnioskodawców, przy uwzględnieniu, że wartość przedmiotu sporu w niniejszej sprawie wynosi 6378,62 zł.

(stanowisko strony – e – protokół rozprawy z dnia 11 września 2018 roku – 00:00:54 – 00:02:36 – k. 392, płyta CD), k. 390- wyczenie wartości przedmiotu sporu)

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

D. F. (1) urodził się w dniu (...) (bezsporne)

D. F. (1) jest synem E. F. (1) (bezsporne)

E. F. (1) prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...), Kancelaria (...) E. F. (1) od 3 lutego 2009 roku. Głównym przedmiotem wykonywanej działalności gospodarczej jest m. in. działalność rachunkowo – księgową, doradztwo podatkowe, działalność usługowa związana z administracyjną obsługą biura. Miejszem wykonywania działalności gospodarczej jest jednocześnie miejsce zamieszkania przedsiębiorcy, tj. ul. (...) w Ł.. E. F. (1) jest także zarejestrowana jako podatnik VAT. Wnioskodawczyni nie zatrudniała innych pracowników. Od 2011r. sytuacja finansowa E. F. (1) pogorszyła się, gdyż powstało dużo nowych biur rachunkowych i dlatego zmniejszył się zakres jej działalności.

(zaświadczenie o wpisie do ewidencji o działalności gospodarczej – k. 19 akta ZUS, potwierdzenie zarejestrowania podmiotu – k. 23 akta ZUS, wypis z (...) k. 25, akt ZUS, k.21 akt ZUS- zaświadczenie o numerze identyfikacyjnym Regon k.372 odw.- 373 odw.-zeznania wnioskodawczyni

D. F. (1) oraz E. F. (1) podpisali umowę o pracę na czas określony, tj. od 1 września 2011 roku do 31 grudnia 2015 roku, w dniu 1 września 2011 roku. D. F. (1) miał zostać zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku specjalisty

ds. marketingu i logistyki. Miesięczne wynagrodzenie miało wynieść 1386,00 zł brutto. Jako dzień rozpoczęcia pracy wskazano w umowie datę 1 września 2011 roku. Zgodnie z aneksem do umowy o pracę z dnia 28 grudnia 2011 roku od dnia 1 stycznia 2012 roku wynagrodzenie D. F. (1) miało wynieść 1500,00 zł brutto. Natomiast zgodnie z aneksem do umowy o pracę z dnia 31 grudnia 2012 roku od dnia 1 stycznia 2013 roku wynagrodzenie wnioskodawcy miało wynieść 1600,00 zł brutto miesięcznie. Strony zawarły również aneks do umowy o pracę z dnia 31 grudnia 2013 roku, zgodnie z którym od dnia 1 stycznia 2014 roku wynagrodzenie D. F. (1) miało wynieść 1680,00 zł brutto.

(umowa o pracę – k. 29 akta ZUS, aneks – k. 31 akta ZUS, aneks – k. 33 akta ZUS, aneks – k. 35 akt ZUS, zakres czynności – k. 37 akta ZUS)

W dokumencie, w którym miał być zawarty pisemny zakres czynności wnioskodawcy na stanowisku pracy specjalisty ds. marketingu i logistyki, nie wskazano konkretnych zadań i obowiązków jakie miałby wykonywać D. F. (1) w ramach zawartej przez strony umowy o pracę.

(zakres czynności – k. 37 akta ZUS)

Do zakresu obowiązków D. F. (1) w Kancelarii (...) E. F. (1) miało należeć: pozyskanie potencjalnych klientów tej Kancelarii (...), prowadzenie wstępnych rozmów przed podpisaniem umów o współpracę, składanie ofert współpracy z tą Kancelarią, roznoszenie ulotek i wizytówek promujących działalność E. F. (1). Nie był on upoważniony do zawierania umów o współpracę. D. F. (1) miał wykonywać ulotki na drukarce w domu lub biurze E. F. (1) (k.372 odw.-373 odw.-zeznania E. F. (1), k.373 odw.-374 odw.- zeznania D. F. (1)).

Wykonywaną pracę D. F. (1) miał zapisywać w zeszycie, który zginął (k.373 odw.-374 odw.- zeznania D. F. (1)).

W dniu 1 września 2011 roku E. F. (1) przeprowadziła instruktaż ogólny i szkolenie wstępne z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy w stosunku do D. F. (1), który nie otrzymał skierowania na badania przez lekarza do badań profilaktycznych w celu dopuszczenia do pracy (instruktaż ogólny BHP – k. 41 – 42 akta ZUS, okoliczność bezsporna)

W toku postępowania przez ZUS w czasie kontroli E. F. (1) przedłożyła ugodę z dnia 26 września 2014 roku w zakresie zaległych wynagrodzeń dla D. F. (1). Pracodawca miał zobowiązać się, iż z dniem 1 stycznia 2015 roku, w terminie do ostatniego dnia roboczego, wypłacać będzie należne zaległe wynagrodzenie, wynikające z umowy o pracę, zaktualizowane aneksem z dniem 1 stycznia 2015 roku. Wynagrodzenie miało nie być wypłacane z uwagi na trudności finansowe pracodawcy.

(ugoda – k. 61 akt ZUS, oświadczenie – k. 83 akt ZUS, k.372 odw.-373 odw.- zeznania wnioskodawczyni)

Wynagrodzenie D. F. (1) nie było przelewane na rachunek bankowy i E. F. (1) nie wypłacała od marca 2012r. D. F. (1) żadnego wynagrodzenia z uwagi na trudności finansowe (k.51-55 akt ZUS karty wynagrodzeń, k. 372 odw.-k.373-zeznania wnioskodawczyni).

Umowa D. F. (1) i E. F. (1) po dniu 31.12.2015r. była kontynuowana jako umowa zawarta na czas nieokreślony i E. F. (1) poczynając od września 2011r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji oraz aktualnie zgłosiła syna D. F. (1) jako pracownika do ubezpieczeń społecznych do ZUS i od lutego do marca 2012r. oraz od maja 2012r. do grudnia 2014r. i nadal składała do ZUS raporty zerowe wykazując podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne O (k. 372 odw.-373 odw.-zeznania E. F. (1) i k. 373 odw.-374 odw.- zeznania D. F. (1), okoliczność bezsporna, listy płac- k. 51-55 akt ZUS).

Wnioskodawczyni zalegała z zapłatą składek na ubezpieczenie do ZUS (pismo wnioskodawczyni skierowane do ZUS I O/Ł. z dnia 7.10.2014r.-k. 83, załączonych akt ZUS).

E. F. (1) z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej uzyskała następujący przychód w latach 2011-2015:

2011r. - 15654,64 zł

2012r. – 16065,78 zł

2013r. – 14286,88 zł

2014r. – 15519,11 zł

2015r. – 1497,07 zł

Wnioskodawczyni z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej poniosła w latach 2011-2015 następujące wydatki:

2011r. – 15.221,10 zł

2012r. – 6793, 23 zł

2013r. - 1315,20 zł

2014r. - 7597,11 zł

2015r. - 2466,02 zł

(k.188 - k.193- podatkowa księga przychodów i rozchodów za okres od I.2011r.do XII 2015r.)

D. F. (1) prowadzi od 1.12.2006r. własną działalność gospodarczą, początkowo związaną z zagospodarowaniem terenów zielonych, a następnie polegającą na rozwożeniu prasy, które odbywało się od godz. 3.30 do godz. 6.30, a od 5-6 lat prowadzi on działalność gospodarczą polegającą na prowadzeniu przedszkola.

Z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej wnioskodawca – D. F. (1) odprowadza do ZUS tylko składki na ubezpieczenie zdrowotne od dnia 1 września 2011r., tj. od daty zgłoszenia go jako pracownika Kancelarii (...) w Ł. przez jego matkę jako osobę prowadzącą tę kancelarię (k.372-373 odw.- zeznania E. F., k. 373 odw.-374 odw- zeznania D. F., wypis z (...)k.205, k.108,110,112,114 i 116 akt ZUS- dane ZUS o zgłoszeniach ubezpieczonego- D. F. (1)).

D. F. (1) od marca 2015r. zachorował i faktycznie nie mógł świadczyć pracy na rzecz E. F. (1) (k.372-373 odw.-zeznania E. F., k. 373 odw- 374- zeznania D. F.).

D. F. (1) od marca 2015r. był niezdolny do pracy w związku z przebytą rozległą operacją brzuszną z powodu ostrego rozłęcia okrężnicy w przebiegu wrzodziejącego zapalenia jelita grubego z licznymi poważnymi powikłaniami w postaci kałowego zapalenia otrzewnej, niewydolności krążeniowo-oddechowej, czterokrotną ewentracją, znacznego ubytku powłok brzusznych i ich zakażenia, martwicy rozległych zmian o typie owrzodzenia klatki piersiowej i brzucha na tle infekcyjnego zgorzelinowo-ropnego zapalenia skóry (w styczniu 2016r.), zmian martwiczo-wytwórczych na skórze obu goleni utrudniających chodzenie oraz ciężkiej niedokrwistości z niedoboru żelaza leczonej przetoczeniami koncentratu krwinek czerwonych i hipoalbuminemii w marcu 2017 roku. Wnioskodawca wcześniej leczył się w związku ze zmianami zwyrodnieniowymi kręgosłupa i objawowym zespołem bólowym (k.348-351-opinia biegłego internisty prof. L. P., historie choroby D. F. (1)- k. 122-123, k.133, k. 145-160, k.163- koperta, k. 165-k.172 – historia choroby D. F.).

W związku z chorobą i niezdolnością do pracy D. F. (1) nie przerwał swojej działalności gospodarczej (k.373-373 odw.- zeznania E. F. i k. 374-374 odw. – zeznania D. F., k. 121- pismo Naczelnika Urzędu Skarbowego z 20.04.2017r.).

W dniach od 7 do 13 października 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przeprowadził kontrolę w siedzibie Kancelarii (...) w Ł., w wyniku której ZUS wydał zaskarżoną decyzję z dnia 27 stycznia 2015 roku, w której stwierdzono, że D. F. (1) jako pracownik u płatnika składek E. F. (1) nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 1 września 2011 roku, gdyż zawarcie umowy o pracę między E. F. (1) i D. F. (1) miało na celu jedynie uniknięcie opłacania składek na ubezpieczenie społeczne przez D. F. (1) z tytułu prowadzenia przez niego pozarolniczej działalności gospodarczej. Zawarcie tej umowy o pracę jako mające

na celu obejście przepisów prawa z mocy prawa jest nieważne, co powoduje, że D. F. (1) nie podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy z E. F. (1) (k.118 odw.-120 akt ZUS decyzja ZUS z dn. 27.01.2015r., k. 100 akt ZUS-wniosek o przeprowadzenie kontroli z 23.07.2014r., k. 97- k. 99 akt ZUS protokół kontroli z 15.10.2014r., k. 87-93 akt ZUS-protokół przesłuchania E. F. (1) przed organem rentowym).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił w oparciu o dokumenty załączone do akt sprawy i akt ZUS oraz o zeznania wnioskodawczyni E. F. (1) i wnioskodawcy D. F. (1) w części w jakiej Sąd uznał je za wiarygodne oraz o dokumentację lekarską D. F. (1) załączoną do akt, dokumenty (...) dotyczące działalności gospodarczej E. F. (1) oraz D. F. (1), księgę przychodów i rozchodów wnioskodawczyni, pismo Naczelnika Urzędu Skarbowego z 20.04.2017r. dotyczące prowadzonej przez D. F. (1) działalności gospodarczej oraz dokumenty dotyczące zatrudnienia wnioskodawcy przez E. F. (1) i karty wynagrodzeń D. F. (1) oraz o dane dotyczące zgłoszenia D. F. do ubezpieczenia w ZUS.

Sąd pominął dowody zeznań świadków: J. B., A. B. i B. S., gdyż zeznania tych świadków jako klientów Biura (...) okazały się nieprzydatne, gdyż świadkowie ci nic nie wiedzieli na temat zatrudnienia D. F. (1) na umowę o pracę przez E. F. (1) i nie znali go. Świadczenie wymienieni wyżej nie potrafili powiedzieć jaką pracę na rzecz E. F. (1) wykonywał jej syn. Świadek A. B. potwierdziła, że jest klientem Biura (...) E. F. (1) od początku 2011r., a świadek B. S. potwierdziła, że jest klientem E. F. (1) od stycznia 2012r. Obie te osoby zeznały jedynie, że doszło do współpracy z E. F. (1), gdyż dowiedziały się o Biurze (...) z ulotek.

Sąd Okręgowy w Łodzi odmówił wiary zeznaniom E. F. (1) i D. F. (1), iż faktycznie świadczył on pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na umowę o pracę na rzecz swojej matki- E. F. (1), poczynając od 1 września 2011 roku jako specjalista ds. marketingu i logistyki, gdyż nie znajdują one oparcia w zebranych w sprawie materiałnych dowodach.

Wnioskodawca miał pozyskiwać nowych klientów i prowadzić rozmowy na temat ewentualnej ich współpracy z Biurem (...) E. F. (1) i prowadzić to Biuro za pośrednictwem ulotek lub wizytówek. Przedstawiony przez E. F. (1) pisemny zakres obowiązków D. F. (1) nie wskazuje na czynności, które miał wykonywać.

Odwołujący się nie przedstawili w toku procesu żadnych wiarygodnych i przekonujących dowodów na okoliczność faktycznego świadczenia pracy przez D. F. (1) na rzecz E. F. (1), zwłaszcza w postaci świadków jakimi mogli być pozyskiwani przez niego klienci, a przedstawieni świadkowie przez strony odwołujące się nie potwierdzili tej okoliczności, a wręcz oświadczyli, że nie znają D. F. (1), który twierdził wprawdzie, że zapisywał wykonywaną pracę w zeszytach, którego jednak nie przedstawił, gdyż zeszyt ten mu zaginął.

Należy podkreślić, iż z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że w przedmiotowym okresie D. F. (1) prowadził jednoosobowo własną działalność gospodarczą, polegającą na usługach transportowych, a od około 6 lat na prowadzeniu przedszkola, co w ocenie Sądu, wykluczało również zatrudnienie go przez E. F. (1) w pełnym wymiarze czasu pracy na umowę o pracę. Poza tym zarówno z zeznań E. F. (1) jak i D. F. (1), a także z list płac wynika, że wnioskodawczyni praktycznie od 2012r. nie wypłacała D. F. (1) wynagrodzenia, co rodzi pytanie o sens takiego zatrudnienia wnioskodawcy u jego matki i opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne, zwłaszcza, iż od marca 2015r. D. F. (1) faktycznie nie mógł świadczyć pracy z uwagi na długotrwałą chorobę i niezdolność do pracy do 2017r., co potwierdza zarówno dokumentacja lekarska D. F. jak i opinia lekarska biegłego internisty prof. L. P.. W tej sytuacji twierdzenia odwołujących się, że od 2016r. umowa o pracę przekształciła się w umowę na czas nieokreślony i trwa nadal, mimo iż wnioskodawca nie mógł przez tyle lat świadczyć pracy, są niewiarygodne.

Poza tym analiza przedłożonej księgi podatkowej przychodów i rozchodów dotyczącej działalności E. F. (1) oraz fakt, iż w latach 2011-2014 wnioskodawczyni zalegała z zapłatą składek na ubezpieczenie do ZUS świadczy o złej sytuacji finansowej Biura (...) E. F. (1) i o braku możliwości finansowych na zatrudnienie przez nią pracownika w przedmiotowym okresie.

Poza dokumentacją osobową i płacową oraz listami obecności dotyczącymi wnioskodawcy E. F. (1) nie przedstawiła zarówno przed organem rentowym, jak i w toku postępowania przed Sądem żadnych dowodów na okoliczność

faktycznego wykonywania pracy D. F. (1) w oparciu o stosunek pracy na jej rzecz. Podobnie nie uczynił tego również D. F. (1).

Uwzględniając wszystkie wskazane wyżej okoliczności Sąd odmówił w tym zakresie wiarygodności zeznaniom odwołujących się, którzy w czasie ich przesłuchiwania przez Sąd odmawiali odpowiedzi na niektóre pytania zadawane przez Sąd lub pełnomocnika ZUS co dodatkowo świadczyć może o chęci zatajenia faktycznych przesłanek podpisania umowy o pracę przez E. F. (1) z jej synem. Nadto należy podkreślić, iż odwołujący się jako osoby zainteresowane w korzystnym dla siebie rozstrzygnięciu Sądu mają interes w składaniu takich zeznań w wyżej wskazanym zakresie.

Uwzględniając wcześniejszą ocenę dowodów oraz całokształt zebranego w sprawie materiału dowodowego Sąd odmówił wiary złożonym przez E. F. (1): umowy o pracę z 1.09.2011r. czy też dokumentom dotyczącym szkolenia wnioskodawcy w zakresie BHP oraz listom obecności i listom płac za przedmiotowy okres czy też pisemnemu zakresowi obowiązków D. F. (1), a także przedłożonej ugodzie dotyczącej wypłaty wynagrodzenia D. F. (1). W ocenie Sądu dokumenty te oraz dokumenty dotyczące zgłoszenia wnioskodawcy do ZUS i Urzędu Skarbowego zostały sporządzone przez odwołujących się jedynie w celu uprawdopodobnienia istnienia między tymi osobami stosunku pracy zwłaszcza dla potrzeb ewentualnego procesu i nie mogą, w tej sytuacji świadczyć o wykonywaniu przez D. F. (1) na rzecz E. F. (1) pracy na umowę o pracę w przedmiotowym okresie. Ustalone okoliczności przemawiają natomiast za przyjęciem, że strony kwestionowanej umowy o pracę zawierając ją miały inny cel niż wykonywanie pracy.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył co następuje:

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego i przeprowadzonej wyżej oceny dowodów odwołania E. F. (1) i D. F. (1) nie zasługują na uwzględnienie i jako takie podlegają oddaleniu.

Zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1, art.12 ust. 1 i art. 13 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 roku, poz. 1442, ze zm.) pracownicy, to jest osoby fizyczne pozostające w stosunku pracy, podlegają obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i ubezpieczeniu wypadkowemu w okresie od nawiązania stosunku pracy do dnia jego ustania.

O uznaniu stosunku łączącego dwie strony za stosunek pracy rozstrzygają przepisy prawa pracy.

Według art. 22 § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku kodeks pracy (tekst jednolity Dz. U. z 1998 roku, Nr 21, poz. 94, ze zm.), przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem.

Do cech pojęciowych pracy stanowiącej przedmiot zobowiązania pracownika w ramach stosunku pracy należą osobiste i odpłatne jej wykonywanie w warunkach podporządkowania. Zgodnie ze stanowiskiem judykatury stosunek ubezpieczeniowy jest następczy wobec stosunku pracy i powstaje tylko wówczas, gdy stosunek pracy jest realizowany. Jeżeli stosunek pracy nie powstał bądź też nie jest realizowany, wówczas nie powstaje stosunek ubezpieczeniowy, nawet jeśli jest odprowadzana składka na ubezpieczenie społeczne (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 stycznia 2006 r. III AUa 433/2005, opubl Wspólnota (...)). Podleganie pracowniczemu tytułowi ubezpieczenia społecznego jest uwarunkowane nie tyle opłacaniem składek ubezpieczeniowych, ile legitymowaniem się statusem pracownika rzeczywiście świadczącego pracę w ramach ważnego stosunku pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2005 r. o sygn. akt II UK 43/05, OSNAPiUS rok 2006/15 – 16/251).

Zgodnie z art. 83 § 1 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozor.

Podkreślenia w tym miejscu wymaga, na co Sąd Najwyższy wielokrotnie zwracał uwagę, iż nie skutkuje w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego tylko taka umowa o pracę, która nie wiąże się z faktycznym wykonywaniem

tej umowy, a zgłoszenie do ubezpieczenia następuje tylko pod pozorem istnienia tytułu ubezpieczenia w postaci zatrudnienia. Chodzi tu zatem o "fikcyjne" zawarcie umowy, gdzie następuje zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego jako pracownika osoby, która w rzeczywistości pracy nie świadczyła (wyrok Sądu Najwyższego z 16 marca 1999 r. II UKN 512/98, opubl: OSNAPiUS rok 2000, Nr. 9, poz. 36; wyrok Sądu Najwyższego z 28 lutego 2001 r. II UKN 244/00, opubl: OSNAPiUS rok 2002, Nr. 20, poz. 496; wyrok Sądu Najwyższego z 17 grudnia 1996 r. II UKN 32/96, opubl: OSNAPiUS rok 1997, Nr. 15, poz. 275; wyrok Sądu Najwyższego z 4 sierpnia 2005 r. II UK 320/04, opubl: OSNAPiUS rok 2006, Nr. 7-8, poz. 122; wyrok Sądu Najwyższego z 4 sierpnia 2005 r. II UK 320/04, opubl: OSNAPiUS rok 2006, Nr. 7-8, poz. 122; wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2005 r. II UK 141/04, opubl: OSNAPiUS rok 2005, Nr. 15, poz. 235, str. 712).

Z czynnością prawną pozorną mamy do czynienia wówczas, gdy występują łącznie następujące warunki: oświadczenie woli musi być złożone tylko dla pozorów, oświadczenie woli musi być złożone drugiej stronie, adresat oświadczenia woli musi zgadzać się na dokonanie czynności prawnej jedynie dla pozorów, czyli być aktywnym uczestnikiem stanu pozorności. Pierwsza i zasadnicza cecha czynności pozornej wyraża się brakiem zamiaru wywołania skutków prawnych, jakie prawo łączy z tego typu i treścią złożonego oświadczenia. Jest to zatem z góry świadoma sprzeczność między oświadczonymi, a prawdziwymi zamiarami stron, czyli upozorowanie stron na zewnątrz i wytworzenie przeświadczenia dla określonego kręgu (otoczenia), nie wyłączając organów władzy publicznej, że czynność o określonej treści została skutecznie dokonana. Jednakże zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, wyrażonym w wyroku z dnia 14 marca 2001 roku (sygn. akt III UKN 258/00, opubl. OSNAP 2002/21/527), nie można przyjąć pozorności oświadczeń woli o zawarciu umowy o pracę, gdy pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca świadczenie to przyjmował. Nie wyklucza to rozważenia, czy w konkretnym przypadku zawarcie umowy zmierzało do obejścia prawa (art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p.).

Zgodnie z treścią przepisu art. 58 par 1 kc czynność prawna sprzeczna z Ustawą, albo mająca na celu obejście Ustawy jest nieważna chyba, że właściwy przepis przewiduje inny skutek.

O czynności prawnej mającej na celu obejście ustawy można mówić wówczas, gdy czynność taka pozwala na uniknięcie zakazów, nakazów lub obciążeń wynikających z przepisu ustawy i tylko z takim zamiarem została dokonana. Nie jest natomiast obejściem prawa dokonanie czynności prawnej w celu osiągnięcia skutków, jakie ustawa wiąże z tą czynnością prawną. Skoro z zawarciem umowy o pracę ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych wiąże obowiązek ubezpieczenia emerytalno-rentowego, chorobowego i wypadkowego, podjęcie zatrudnienia w celu objęcia ubezpieczeniem i ewentualnego korzystania ze świadczeń z tego ubezpieczenia nie może być kwalifikowane jako obejście prawa.

Sąd Okręgowy podziela również pogląd Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 25 stycznia 2005 r. II UK 141/04, OSNP 2005/15/235), w którym to Sąd Najwyższy stwierdza, że stronom umowy o pracę, na podstawie której rzeczywiście były wykonywane obowiązki i prawa płynące z tej umowy, nie można przypisać działania w celu obejścia ustawy (art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p.).

Nadto nadmienić należy, iż w niniejszej sprawie to na organie rentowym spoczywał ciężar dowodu, że strony umowy o pracę złożyły fikcyjne oświadczenia woli, a więc, że strony tej umowy nie miały zamiaru wywołania żadnych skutków prawnych, gdyż pracownik nie podjął wykonywania pracy, a pracodawca świadczenia tego nie przyjmował. Z tych bowiem faktów organ rentowy wywodzi skutki prawne (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2007 r., I UK 269/2006, LEX nr 328015).

Sąd Okręgowy w całości podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 24 lutego 2010 roku w sprawie o sygn. akt II UK 204/09 (Lex nr 590241), iż o tym czy strony istotnie nawiązały stosunek pracy stanowiący tytuł ubezpieczeń społecznych nie decyduje samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22 § 1 k.p. Istotne więc jest, aby stosunek pracy faktycznie zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych.

W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2010 roku w sprawie o sygn. akt I UK 43/10 (Lex nr 619658) wskazano, że umowa o pracę jest zawarta dla pozorów, a przez to nie stanowi tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a podmiot wskazany jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy, czyli strony z góry zakładają, iż nie będą realizowały swoich praw i obowiązków wypełniających treść stosunku pracy.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2010 roku w sprawie o sygn. akt I UK 74/10 (Lex nr 653664) stwierdzono zaś, że podstawą ubezpieczenia społecznego jest rzeczywiste zatrudnienie, a nie zawarcie umowy o pracę (art. 22 k.p., art. 6 ust. 1 pkt 1 i art. 13 pkt 1 w/w ustawy). Umowa o pracę nie jest czynnością wyłącznie kauzalną, gdyż w zatrudnieniu pracowniczym chodzi o faktyczne wykonywanie pracy. Brak świadczenia pracy podważa sens istnienia umowy o pracę. Innymi słowy jej formalna strona, nawet połączona ze zgłoszeniem do ubezpieczenia społecznego, nie stanowi podstawy takiego ubezpieczenia.

Dodać należy, że pozorność umowy o pracę (art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p.) ma miejsce nie tylko wówczas, gdy mimo jej zawarcia praca w ogóle nie jest świadczona, ale również wtedy, gdy jest faktycznie świadczona, lecz na innej podstawie niż umowa o pracę (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2006 r. I UK 120/06, OSNP 2007/19-20/294, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2011 r. II UK 20/11, OSNP 2012/11-12/145).

Przekładając powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy wskazać należy, że organ rentowy wykazał, że E. F. (1) i jej syn D. F. (1) zawarli w dniu 1.09.2011 roku pozorną umowę o pracę, która nie miała na celu świadczenia pracy lecz obejście przepisów Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13.10.1998r. (Dz. U. z 2017 poz. 1778) dotyczących składek na ubezpieczenie społeczne osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą. D. F. (1) prowadząc własną działalność gospodarczą i podpisując umowę o pracę z E. F. (1) mógł bowiem opłacać jedynie składkę na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

W ocenie Sądu Okręgowego w Łodzi, przy uwzględnieniu całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego, jedynym celem zawarcia umowy o pracę między E. F. (1), a jej synem D. F. (1) było uniknięcie opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzenia przez D. F. (1) własnej działalności gospodarczej. Zgodnie zaś z treścią przepisu art. 58§1 kc czynność prawna mająca na celu obejście Ustawy jest nieważna.

Zgodnie z treścią przepisu art. 18 ust 8 cytowanej Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe ubezpieczonych prowadzących działalność gospodarczą stanowi zadeklarowana kwota nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek ogłoszonego w trybie art. 19 ust 10 Ustawy na dany rok kalendarzowy.

Wnioskodawca jako osoba zatrudniona w przedmiotowym okresie na umowę o pracę u E. F. (1) miał odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne z tego tytułu przez E. F. (1) jako płatnika, poza tym w wysokości mniejszej niż musiałby je odprowadzać w przypadku nie zawarcia takiej umowy o pracę tj. składkę na ubezpieczenie społeczne z tytułu działalności gospodarczej.

O pozorności zawartej umowy o pracę we wskazanym okresie świadczy brak skonkretyzowania przez E. F. (1) obowiązków syna w jego pisemnym zakresie obowiązków na stanowisku specjalisty ds. marketingu i logistyki mimo, iż taki pisemny zakres obowiązków został załączony do akt osobowych oraz brak jakichkolwiek dowodów w postaci dokumentów lub zeznań świadków na okoliczność faktycznego świadczenia pracy przez wnioskodawcę na rzecz swojej matki i jej efektów w przedmiotowym okresie. Poza tym z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że E. F. (1) od 2012r. w ogóle nie wypłacała wynagrodzenia wnioskodawcy, wykazując podstawy wymiaru składek „o” do ZUS. Wnioskodawczyni z uwagi na trudną sytuację finansową Biura (...) i niewielki dochód nie miała też możliwości zatrudnienia na umowę o pracę syna w swojej Kancelarii (dodatkowo w pełnym wymiarze czasu pracy), zawarła ona z D. F. (1) umowę o pracę na utworzone (dotychczas nie istniejące) stanowisko specjalisty ds. marketingu i logistyki.

Poza tym wnioskodawca prowadził początkowo własną jednoosobową działalność transportową, a potem przedszkole i w związku z tym, w ocenie Sądu, nie miał możliwości świadczenia pracy na umowę o pracę na rzecz matki i to w pełnym wymiarze czasu pracy. Roznoszenie ulotek mogło więc mieć jedynie charakter doraźnej pomocy rodzinnej dla matki.

Reasumując i uwzględniając wszystkie wskazane wyżej okoliczności należy przyjąć, zgodnie z twierdzeniami organu rentowego, że umowa o pracę podpisana przez strony w dniu 1 września 2011 roku została zawarta dla pozorów, a jedynym jej celem było uniknięcie opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej przez syna wnioskodawczyni-D. F. (1), który mógł być zgłoszony z tytułu tej jego działalności tylko do ubezpieczenia zdrowotnego. Taka czynność prawna z mocy prawa jest nieważna(art. 83 § 1 kc) i dlatego Sąd Okręgowy w Łodzi, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołania E. F. (1) i D. F. (1) jako niezasadne.

O kosztach zastępstwa procesowego ZUS I Oddziału w Ł. Sąd orzekł, na podstawie art. 98 § 1 i §3 kpc i zasądził od odwołujących się kwoty po 1200 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego stosownie do treści § 6 pkt 4 w związku z § 2 ust 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu. (tekst jednolity Dz. U z 2013r., poz. 490, zm. Dz.U z 2015r., poz. 617) z uwagi na wartość przedmiotu sporu 6378,62 złotych.

Sąd uwzględnił treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20.07.2016r.-sygn III UZP 2/16 opublikowaną w Legalis nr 1472 916.